

BEVEZETŐ.

Kevesen tudják, hogy a legnagyobb előtanulmány egy földrajzi nagy-táj megismerése: magyar tudósok munkája magyar területéről. Magyar Földrajzi Társaság Balaton-kutatását értem, boldogult Lóczy Lajos kezdeményezésére és vezetése alatt. Eredménye egy óriási kiadvány, amely a palaeonthológiától, geológiától és geofizikától az ethnográfiaig és történelmileg a tudományok egész complexumát magában foglalja, két kivétellel, az egyik a gazdasági tudományok, amelyeket csak kevéssé öleltek fel a tervezetben, a másik a földrajzi összefoglalás, amely még hátra van.

A Magyar Földrajzi Társaság szerény eszközeit messze meghaladó célkitűzéssel, lelkesedéssel és szorgalommal látott hozzá a Magyar Alföld kutatásához is. S ez a munka évek óta folyik elnökének, Cholnoky Jenőnek vezetése alatt. Folyt már a háború előtt is, de ha a háború előtt a Nagy Magyar Alföld egy fontos — bár mindig mostohán kezelt — tája volt az országnak, ma Csonkamagyarországon, ahol a nagy-alföldi területek az országnak nagyobbik felét teszik, a Nagy Magyar Alföld és előttünk ismeretlen viszonyainak felkutatása tudományos szempontból is megnövekedett feladatunk, de még inkább az gazdasági szempontból. A kettő pedig végeredményben egy csúcspontban s egy célban egyesül és ez nemzetünknek boldogulása és tekintélye, súlya a nemzetek sorában. Mert ennek a tekintélynek két létalapja van: az anyagi és a szellemi erő. Gyarapodás gazdaságilag és gyarapodás tudományosan. A külföld nagy nemzeteinek gondolkodását nézve, azt látjuk, hogy az angoloknak és különösen az amerikaiaknak van egy egészséges felfogásuk másokkal szemben. Ők csak akkor segítenek másokon, ha azt látják, hogy azok is megteszik a magukét s képességeikhez képest megerősítik magukat. De ekkor aztán nem állítják arányba az összegeket és bőkezűek a támogatásban. E példát azért hozom fel, mert rá akarok mutatni, hogy anyagi téren is akkor fognak leginkább segíteni a külföldiek, akkor tudunk külföldi tőkét és pedig reális, komoly külföldi tőkét bekapcsolni hazánk felvirágoztatásába, ha komolyan, reálisan, szakértelemmel és céltudatosan dolgozunk mi magunk is gazdasági felvirágzásunkon.

És hasonlóan áll a szellemiekkel is. Mi akkor fogunk leginkább elismerést aratni külföldön szellemi téren, akkor fognak minket a legelső nemzetekkel egyenrangúaknak elismerni, ha mi azokban a kérdésekben, amelyeket hazánk viszonyait illetően intéznek hozzánk, kimerítően felelni tudunk. Hazánk viszonyainak úgy theoretikus, mint practicus ismerete és ezen ismeretek alapján meglátott hibáink orvoslása és előnyeinknek kihasználása tehát legfőbb imminens feladatunk. E feladat messze túlnő azon kereteken, amelyeket egyetlen tudományos társaság megoldani képes. Azt a keretet tehát, amelyet a Magyar Földrajzi Társaság felállított, ki kell tölteni a nemzet összes munkásainak és akarateréjének energiájával, ha valóban eredményt akarunk elérni. Annál inkább meg kell ezt tenni, mert mind-

erre sürgősen szükség van. Nagyon kevesen adnak számot önmaguknak arról, hogy mi még mindig mennyire synylődünk a török hódoltság következtében. A trianoni békeszerződés is végeredményben erre vezethető vissza, mert amint ez okozta a magyarság özönlését a néptelen Alföldre és a nemzetiségek utána özönlését a határokon át, épúgy ez okozta az Alföldnek gazdasági elmaradottságát, amelyen — Széchenyi István intő szava és Vásárhelyi Pálnak munkássága dacára — még mindig nem eleget változtattunk. A török hódoltság visszatartott bennünket évszázadokra Európa egy elmaradtabb gazdasági és műveltségi fokán és még mindig nem tudjuk beérni a nyugateurópai államoknak azalatt szerzett előnyét. Nekünk ma, amikor körülöttünk nemzeti megújulásukat ünneplő nemzetek fiatalosan törnek előre, igazán nincs vesztegetni való időnk feladataink megoldásában.

Az Alföld természettudományos és szellemtörténeti megismerésének munkájában különösen nagy feladat vár az alföldi egyetemekre, a szegedire és debrecenire. Két okom volt, amelyek miatt sohasem osztottam azt a nézetet, hogy a vidéki egyetemek feleslegesek, sőt amelyek miatt ezen nézetet szűk látkörűnek tekintem. Először is azért, mert egy nemzetnek, amely nem világnyelven beszél, hanem amelynek nyelvét a külföld nem érti, önmagában kell ellenőrizni tudni fiainak tudományos munkásságát. Ezt pedig csak több egyetemmel lehet elérni úgy, hogyha minden tudományos szaknak az országban több művelője van. Másrészt tudományos succrescentiát sem lehet nevelni, ha a legtöbb tárgykörből csak egyetlen-egy, vagy legfeljebb két tanszék van az országban. Szatócs-álláspontnak tartottam mindenkor azt is, ha a katedrák számát a hallgatóság számához mérik. Mert még azt sem concedálok, hogy ha valaki szegény, ezért szatócsnak kell lennie. Még hallgató nélkül is lehet egyetemi katedra, sőt szükséges és fontos, hogy legyenek egyetemi katedrák még hallgatóság nélkül is. Ilyen katedrák külföldön vannak és végtelen fontos munkásságot végeznek az általános tudományos haladás és nemzetük gazdaságának megalapozása érdekében. Az egyetemi tanár nem iskolamester, hanem kutató is és elsősorban az kell, hogy legyen. A vidéki egyetemek tehát azért is fontosnak, hogy leghivatottabb kutatóink közül is kerülhessenek ki néhányan a helyszínére. Az alföldi egyetemekre azért volt imminens szükség, mert az Alföldet sohasem fogjuk megismerni, ha nincsenek kutató organismusok, kutató testületek, szóval elsősorban egyetemek, amelyek magának az Alföldnek légkörében élnek.

A szegedi és debreceni egyetemek ma már gyökeret vertek. Helyzetük biztosítva van. Ma már a tanításon túli feladatokkal is szembenézhetnek. Viszont az ország vezetőinek szembe kell nézniök most már azokkal a feladatokkal, amelyeket ez a helyzet, az alföldi egyetemek létezése, magával hoz. Ezt a helyzetet ki kell használni a kutatás szempontjából és azt céltudatosan meg kell szervezni. Mert igaz, hogy minden tudós a maga körében is vállalni s végezni fogja

ezen munkakör egy-egy részét önmagától is. De ha nem szervezzük meg ezen munkát egységesen, akkor kevésbé gazdaságosan fogunk dolgozni. Anélkül, hogy a részletekbe mennék, itt csak azt akarnám megjegyezni, hogy nem szabad ezen programnak túl ridegnek lennie. Kutatási feladatokat kell kitűzni s főként kutatási lehetőségeket adni, és nem szabad mindenkinek munkáját az aprólékosságig meghatározni. Mert a szabad kutatás is rendkívül értékes practice is, pénzügyileg rövid idő alatt escomptálhatóan is igen hasznos gyümölcsöket terem.

Azt sem gondolom, hogy az Alföld-kutatás egész munkáját az Alföld szellemi egészének, multjának és jelenének fölkutatását az alföldi egyetemeknek kellene végezni, mert hiszen ez országos feladat s a feladatnak egyes részeit országos intézmények munkája szolgálja. Így pl. a geológiai kutatásra, amely az Alföld alatti mélyebb rétegek, az Alföld talajának tanulmányozására és speciálisan még az artézi kutak kérdésére, a földgáz és petroleum kutatására terjed ki, a Földtani Intézet van hivatva. De az egyetemek munkássága hivatva van a központi állami intézetek munkáját kiegészíteni, különösen a theoretikus és összefoglaló kutatások terén. Így pl. nem elegendők minden szempontból azok a feltételek, amelyeket a Meteorológiai Intézet végez, hanem szükség van egy, a geografust, botanikust és agrogeológust kielégítő synthetikus klíma-kutatásra is. Ezt egyetemnek, amelyekben a különböző szakok művelői együtt dolgoznak, helyesebben oldhatják meg. Szükség van a természeti, szóval emberen kívüli és az emberi jelenségek kapcsolatainak szervezettebb kutatására. Ilyen az Alföld települési viszonyainak genetikai alapon való kutatása. Az eredeti felszín átalakulásának a geobotanika és agrogeologia összműködésével való feltárása után a települések helyének okait kell kutatni, amely okok természetiek és tradicionálisak egyaránt. Mindezek csak vázlatosan és röviden odavetett példák és csak arra szolgálnak, hogy megvilágítsák, hogy épen az egyetemek azok, amelyek ezen feladatoknak a megoldásában a leghasznosabb munkát végezhetik.

Hogy ez a munka eredményes lehessen, ahhoz azonban az állam vezetőinek megértésén és támogatásán kívül az ország és különösen a vidék társadalmának megértő támogatása is szükséges. Ezt a megértő támogatást pedig avval lehet megszerezni, ha az egyetemek ezen társadalom szeme előtt dolgoznak, azaz állandóan elmondják, hogy mit és miért csinálnak. Evégből szükséges elsősorban a jelen folyóiratnak megindulása, amely — egyéb céljai mellett — a szegedi egyetem munkásságát van hivatva Szeged és a Nagy-Alföld közönségével megismertetni.

(Budapest).

Gróf Teleki Pál.